שיזבה לעולם הבא הרי זה לדיק גמור. והדתנן (אבות פ"ח מ"ג) "אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס" היינו בכה"ג שאם לא תבוא הטובה שהוא מלפה תוהא ומתחרט על הלדקה שעשה אבל מי שאינו תוהא ומתחרט ה"ז לדיק גמור וכן משמע ברים מסכת ר"ה (דף ד.) ובפ"ק דב"ב (דף י: *): **מלמד** שאם פרחך רועה באפר. ומאת קדרים את מרחך הטפל לאחרך: **לבדרבי** אמי. ואם תאמר: והשתא את למה לי למידרש בהליכה ואור"י דלא נכתב אלא *משום דבר שנתחדש בה משום תדוש דאחרך כתב נמי "את" למדרש אע"ג דלא איצטריך: **רב** דייק חיצונות. נראה לר"י דרב סבר דאיכא למידק טפי מחיצונות משום דתנן בריש"א ומשומא סבר דמעליונות איכא למידק כיון דעליונות אחיצונות קאי ומפרש מה הן חיצונות: אין

למיתי קדמא וחשוכא לבי רב? אמר להו *ניתו עלי ועל צוארי, ניזיל מאי? אמר להו לא ידענא, איתמר א"ר אלעזר שלוחי מצוה אינן ניזוקין לא בהליכתן ולא בחזירתן, כמאן? כי האי תנא איסי בן יהודה אומר כלפי שאמרה תורה "ולא יחמוד איש את ארצך" מלמד שתהא פרחך רועה באפר ואין חיה מזיקתה תרנגולתך מנקרת באשפה ואין חולדה מזיקתה והלא דברים ק"ו ומה אלו שדרכן לזוק אינן ניזוקין בני אדם שאין דרכן לזוק על אחת כמה וכמה אין לי אלא בהליכה בחזרה מנין תלמוד לומר "ופנית בבקר והלכת לאהליך" מלמד שתלך ותמצא אהלך בשלום, וכי מאחר דאפילו בחזירה, בהליכה למה לי? לכדר' אמי דא"ר אמי כל אדם שיש לו קרקע עולה לרגל "נשאין לו קרקע אין עולה לרגל. א"ר אבין בר רב אדא אמר ר' יצחק **מפני מה אין פירות גינוסר בירושלים?** כדי שלא יהו עולי רגלים אומרים *אלמלא לא עלינו אלא לאכול פירות גינוסר בירושלים דיינו - נמצאת עלייה שלא לשמה, כיוצא בו אמר ר' דוסתאי בר' יוני מפני מה אין חמי טבריא בירושלים? כדי שלא יהו עולי רגלים אומרים *אלמלא לא עלינו אלא לרחץ בחמי טבריא דיינו ונמצאת עלייה שלא לשמה: ובמה אמרו בל שורות וכו': מרתף מאן דכר שמיה? הכי קאמר כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה ואוצרות יין ואוצרות שמן נמי אין צריך בדיקה ובמה אמרו שתי שורות במרתף? מקום שמכניסין בו חמץ ובמסתפקו: בש"א שתי שורות וכו': אמר רב יהודה שתי שורות שאמרו - מן הארץ ועד שמי קורה. ורבי יוחנן אמר שורה אחת כמין *גאם תניא כותיה דרב יהודה תניא כוותיה דרבי יוחנן תניא כוותיה דרב יהודה בית שמאי אומרים שתי שורות על פני כל המרתף ושתי שורות שאמרו מן הארץ ועד שמי קורה תניא כוותיה דרבי יוחנן שתי שורות על פני כל המרתף חיצונה רואה את הפתח ועליונה רואה את הקורה שלפנים הימנה ושלמטה הימנה אין צריך בדיקה: בית הלל אומרים שתי שורות החיצונות שהן העליונות: אמר רב יעליונה ושלמטה הימנה ושמואל אמר עליונה ושלפנים הימנה, מאי טעמא דרב? דייק "חיצונות", והא עליונות קתני? למעוטי תתאי דתתייתא ושמואל אמר עליונה ושלפנים הימנה מאי טעמא? דייק "עליונות", והא חיצונה קתני? למעוטי גוייאתא דגוייאתא רבי חייא תני כוותיה דרב, וכולהו תנאי תנו כוותיה דשמואל, והלכתא כוותיה *דשמואל:**

מתניתין

כמין כף שלנו פחותה שורה אחת כמין גאם היינו שורה בזקיפה ושורה עליונה בשכיבה כאדם הבודק כותל הבית מבחוץ והגג: **שרואה את הקורה**. דהיינו כל גג השורות: **שלפנים הימנה**. של חיצונה: **ושלמטה הימנה**. של עליונה לא קריכה בדיקה: **בית הלל אומרים כו'**. מתני' קא נסיב: **עליונה ושלמטה הימנה**. הא עליונה לא כל גג השורות בתורף המרתף קאמר דלאמר רבי יוחנן אליבא דבית שמאי אלא שורת חבית אחת על פני רוחב כל המרתף ולא מן הארץ ועד הקורה אלא אותה שורה הרואה את הפתח ואת הקורה: **ושלמטה הימנה**. ועוד שורת חבית אחת למטה מן העליונה היא משורה הזקופה כנגד הפתח והא "פתח" לא הכותל שהפתח בו קרי **הכי: עליונה ושלפנים הימנה**. בגג החבית בודק שתי שורות על פני כל המרתף: **מאי טעמא רב**. דלא בעי למימר עליונה ושלפנים הימנה כמשמעותיה דמתניתין דהא מתניתין עליונות קתני: **דייק חיצונות**. ואותה שלפנים לאו חיצונה היא וקא סבר רב דתנא דמתני' בחיצונות דק בלישניה לאבל בעליונות לא דק בלישניה: **מאי דתמייתא**. כגון שלישית ושתחתה: **ושמואל דייק עליונות**. דהא של מטה לאו עליונה היא: מתני'

קרקע וכן לאתא בירושלמי פס"ג דפלאה: תנום' ד"ה לכדר"א וכו' משום דבר שנתחדש. כדאיתא שבועות יט ע"א כל פרשה שנאמרה ונשנית לא נשנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה:

את הפתח לפיכך אמר רב עליונה ושלמטה הימנה דדייק חיצונות ואע"פ שכל השורות ראשיהם שכנגד הפתח כלן חיצונות אינך מוצא שתים חיצונות כאחת אלא אם תפשים ותקח השורה העליונה ושלמטה הימנה כי אם תקח שורה אחת מן הארץ ועד שמי קורה שבפנים ממנה פנימית נקראת ודייק רב היצונות ראשי השורות הרואות פני הפתח היצונית ממש ומשום זה קתני עליונות ללמדך כי ממעלה מתחיל ושמואל חיצונה ושלפנים הימנה דהוא דייק עליונות כלומר העליונות דוקא ולא תמצא שתים עליונות אלא כי האי גונא ומפני מה קתני חיצונות למעוטי מן השורה השלישית ולפנים שדברי הכל אין צריך בדיקה. תנאי ר' חייא כוותיה דרב וכולהו תנאי תנו כשמואל ואע"ג דקיימא לן הלכתא כרב באיסורי ווז איסור היא כאן דכולהו תנאי תנו כשמואל הלכתא כוותיה הלכך בית שהוא מלא חביות של יין מן הקצה אל הקצה ומקרקע הבית עד שמי קורה זהו מרתף בודק השורה הרואה את הפתח ולפנים הימנה אלו שניהן בודק משמי קורה ועד הקרקע ודיו:

סי' זה לדיק גמור. כדבר זה ולא אמרינן שלא לשמה עושה אלא קייס מלות בורלו שלהו לעשות לדקה **ומתכוין** אף **להנאת עצמו** שיזכה בה לעולם הבא לו שיהיו בניו: **כאר דבדק**. וגמר את כל המלוה אתי לעיוני בתרה: **כל עצמו אינו בודק**. כל עצמו של חור תורה אור אינו בודק שלא יאמר הגלרי כשפיס עשה לי: **ולאו אדעתיה**. דגלרי לשום אל לבו עלילה זו: **איך אנך**. למשוח את דוד ואע"פ שבלאוחו של מקום היה הרי היה ירא: **בני בי רב**. תלמידים הגריכים לרבם עדיין קרו"בני רב": **דדיירו בבאבי**. בכפרים שבבקעה ובלע"ז קנפי"ל: **מהו למיתי קדומא והשוכא**. הסכם והערב קודם עלות השחר ומשתחשך כלום יש להם לירא מן המזיקים: **ועל גופאי**. יהא עוכא הזיקן דודאי לא יזוקן שהמלוה מגינה עליהם: **ניזיל**. לאוקפיזא משתחשך מאי כלום יכולין לסמוך על המלוה אף בחזרה או לא: **כלפי שאמרה תורה**. מתוך שאמרה תורה כך אנו למדין שהבטיחו הכתוב שלא יוזק ממנו וכל שכן גופו דאין דרכו לוזק דאדם אינו מזלא ואינו מהיר להיות ניזק בגופו: **כדרבי אמי**. קרא קמא לכדר' אמי אתא: **פירות גינוסר**. מתוקין מאד כדאמרי' בברכות (דף מד.) והיינו כינרת שם מדינה בארץ ישראל: **מרתף מאן דכר שמיה**. לפומרו מן הבדיקה דקא מתמה תנא קמא ואמר ובמה אמרו: **הכי קאמר**. דקתני ריש כל מקום שאין מכניסין בו' ואמרי' לעיל כל מקום לאיסוי מאי לאיסוי אוצרות יין ושמן ומשום הכי אמרי' ובמה אמרו לקמן לריך בדיקה ומפרש במקום שמכניסין בו חמץ והיכי דמי כגון במסתפק: **שתי שורות שאמרו**. בית שמאי (אומרים) מן הארץ ועד שמי קורה דרך האוצרי יין לסדר חביותיהן שורות שורות עד שממלאין כל קרקע המרתף וחוזרין ומניחין חבית על חבית כשורות התחתונות עד הקורה ואמרי בית שמאי שאוחזן שתי שורות חיצונות לותה שרואה את הפתח על פני רוחב כל המרתף והשורה שלאחריה לריך לבדוק מן הארץ עד התקרה: **שמי קורה**. כמו שמי השמים (תהלים קמח): **ור' יוחנן אמר**. שתי שורות שאמרו בית שמאי היא שורה חיצונה מן הארץ ועד תקרה וחוזר ובודק כל החביות העליונות על פני כל ארכו ורחבו של מרתף שאף היא נקראת שורה אם בתא למנות מלמעלה למטה: **גאם**. היא *גימ"ל יווניה ועשויה כמין כף שלנו פחותה אחת כמין גאם היינו שורה בזקיפה ושורה עליונה בשכיבה כאדם הבודק כותל הבית מבחוץ והגג: **שרואה את הקורה**. דהיינו כל גג השורות: **שלפנים הימנה**. של חיצונה: **ושלמטה הימנה**. של עליונה לא לריכה בדיקה: **בית הלל אומרים כו'**. מתני' קא נסיב: **עליונה ושלמטה הימנה**. הא עליונה לא כל גג השורות בתורף המרתף קאמר דלאמר רבי יוחנן אליבא דבית שמאי אלא שורת חבית אחת על פני רוחב כל המרתף ולא מן הארץ ועד הקורה אלא אותה שורה הרואה את הפתח ואת הקורה: **ושלמטה הימנה**. ועוד שורת חבית אחת למטה מן העליונה היא משורה הזקופה כנגד הפתח והא "פתח" לא הכותל שהפתח בו קרי **הכי: עליונה ושלפנים הימנה**. בגג החבית בודק שתי שורות על פני כל המרתף: **מאי טעמא רב**. דלא בעי למימר עליונה ושלפנים הימנה כמשמעותיה דמתניתין עליונות קתני: **דייק חיצונות**. ואותה שלפנים לאו חיצונה היא וקא סבר רב דתנא דמתני' בחיצונות דק בלישניה לאבל בעליונות לא דק בלישניה: **מאי דתמייתא**. כגון שלישית ושתחתה: **ושמואל דייק עליונות**. דהא של מטה לאו עליונה היא: מתני'

מסורת השס

עין משפט נר מצוה

נן א מיי' פ"ב מהלכות חמץ ומצה הל' ה סמג עשין לט טוש"ע או"ח סי' תלג סעיף ז:
נח ב מיי' שם טוש ע שם סעיף ג:
נט ג מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף ט:

רבינו חננאל

לכן. ואמרינן וכה"ג לאו מצוה היא התנאיא האומר סלע זו לצדקה בשביל שיהיה בני בשביל שאוכה לעולם הבא הרי זה צדיק גמור ופרק' הישיבה דלמא מסח דעתיה מבריקת חמץ לגמרי ואינו מחפש אלא על המחם שאין שם מצוה להגן עליו: **רב** נחמן בר יצחק אמר משום סכנת נפרי שלא יחשדוהו ואמר היהודי שכני כשפים עושה לי בכותל ויסכנוה ואע"ג דקי"ל שלוחי מצוה אינן ניזוקין היכא דקביעא הזיקא שאני דכתיב איך אלך ושמע שאול והרגני והא שמואל לקיים דבר ה' שהיא מצוה היה הולך אלא במקום שיש חיזוק קבוע לא סמכינן א-אי שנא' ויאמר ה' עגלת בקר תקח בידך בעון מרב הני בי הב ששוכנים בשדות מרו שיבאו בלילה בשהר ליכנס לבהמ"ד ויחזורו משהשכ'חוששין מהיזק או לא אמר להם יבאו עלי ועל צוארי כלומר יבואו ואני ערב להם שלא יהיה בהם היזק לא בביאתן ולא בחזירתן כמאן כי האי תנא דתניא איסי בן יהודה אומר כלפי שאמרה תורה ולא יחמוד איש את ארצך בעלותך: כפני מה אין פירות ניטר בירושלים שלא יאמרו עולי רגלים אלו לא עלינו אלא לאכול פירות הללו דיינו ונמצאת עלייה שלא לשמה ומפני מה אין חמי טבריא בירושלים וכו': למה אמרו שתי שורות. אקשי' מי הזכיר בכאן מרתף כלל עד שיאמר למה אמרו שתי שורות במרתף ופרק' כיון דתנא כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה ממילא שמעי' דמרתף אין צריך בדיקה אם כן למה אמרו שתי שורות במרתף מקום שמכניסין בו חמץ היכי דמי במסתפק ממנו: **אמר** רב יהודה שתי שורות שאמרו מן הארץ ועד שמי קורה ר' יוחנן אמר שורה א' כמין גמא כלומר ממשש המרתף השורה החיצונה הרואה את הפתח והעליונות הרואות את הקורות זהו כמין גמא יווני ותניא כותרייהו: **ב"ה** אומר שתי שורות החיצונות שקהעליונו'. פי' כל השורות שבמרתף ראשיהם של כלם רואות את הקורות וצדי כל השורות רואות

נוסח אחר

דבריה עלוהם שאנשי הירושלים כדי יצלו לגמה

נוסח

הפר ר"ב ור"ה - איזו חביות של הרינן בדיקה במרתף

מרתף

חביות פנימיות **חביות חיצונות**

פתח בגיסף לתרתף

מרתף

ר' יוחנן - כשין גאם שורה א' (בגמא) עליונה ושורה א' (בגמא) חיצונה

(מכל הפוסקים לתוספות ולתרוצים דפסקו דלא כיה מוכח דלא כיה בגילאתם והלכתא כוותי' דשמואל. וכ"כ הגרא"ש ד"ה שתי)

גליון השי"ס

עי' תו' מגילה כא. ד"ה תלמלא]

ר' יהודה - ר' שורות (בגמא) מן הארץ עד שמי קורה

[ע"ז ל.]

יומא יא. קידושין נט: חולין קמב.